

LISTEK.

Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino. — Trije znani strokovnjaki, Anton Kaspert, dr. Fran Kidrič in dr. Rajko Nachtigall so podpisani pod oklicem, ki nam naznanja, da izide v prihodnjih dneh prva številka gori imenovanega lista. Uredništvo pojasnjuje pomen sistematičnega gojenja vede, kateri je predmet slovenski narod sam. Da pozdravijo znanstveniki z veseljem podjetje, ki se nam obeta razviti v slovensko akademijo znanosti, o tem ni treba izgubljati besed. Jaz — lajik — bi sprožil par misli o pomenu takega strogo znanstvenega lista za nas, širše občinstvo in — ker sem pisatelj — za pisatelje.

Zakaj je naše slovstvo nasploh tako siromašno visokih idej, tako prazno pronikavih pogledov v našo sedanost in bodočnost, zakaj oblikuje naš pisatelj tako poredkoma svojo dobo in družbo, zakaj se skoro bojazljivo izogiba perečih prašanj, ki nam gredo v živo, in se rajši trudi na vse kriplje, kako bi z večjo ali manjšo spretnostjo plehko zabaval skromnega čitatelja? Tako da kolobarimo in krožimo v nekakem paradoksnem, specifično slovenskem l'art-pour-l'artizmu v najbanalnejšem zmislu besede. Ker nima naš povprečnež še v svojem jeziku utrjih in ugotovljenih potov, ker nima preiskanega in pripravljenega tega, kar bi mu bilo rabno gradivo za njegovo delo, temelja, s katerega bi se še-le lahko pognal v svoje sfere. Naš pisatelj se ne more zložno nasloniti na izobraženo, vsestransko predelano duševno preteklost z ukoreničenimi pojmi, nego se po diletantsko vbada in vpira pod vodstvom tega ali onega domačega ali tujega literarnega vzornika. To pa so kaj površni studenci; duševna energija, ki ne prekipeva bogatejšega bogastva, hranečega se iz nepotekljivega vira vseobče narodne prosvete, mora prej ali slej presahnuti. Učenjaštvo torej, modrijanstvo v pisateljstvu? Nikar, brate! Prepričan pa sem v dušo, da je pisatelj ono križišče v narodu, skozi katero naj bi se najbujneje pretakale vse pozitivne pridobitve, ki jih rojeva naša duševnost; v njem naj bi se zbirale, pretvarjale in čistile ter prehajale iz materije v idejnost. Struja naše miselnosti zanaša duha, ki ni čisto samonikel, neprestano na plitvine, ko bi ga gnali močnejši toki na plano morje, v sredo širokih, svetlih obzorij. Mi si še nismo ostvarili one čvrste, prav slovenske duševne atmosfere, v kateri edino je tvorcu dobro in ugodno, ker diha samo v nji na vsa pljuča, vdihava tradicijo in resničnost, izdihava bodočnost in sanje z resnico v sebi. Odtod tudi ona tragična osamelost naših genijev, njih navidezna neutemeljenost in brezzveznost s svojci. Ker živimo v duševno praznem prostoru brez odzivnosti. — Iz takih misli pozdravljam najiskreneje novo znanstveno glasilo o Slovencih v slovenskem jeziku.

O. Ž.

Tiskovna zadruga v Ljubljani. — Tiskovna zadruga, ustanovljena novembra meseca lanskega leta, ki je za sedaj prevzela in ohranila „Ljubljanski zvon“, si je začrtala obširen program za izdajanje publikacij, ki obeta slovenski književnosti krepak razvoj in razmah. Zalagati hoče proizvode živečih pisateljev, zbrana dela slovenskih klasikov, prevode iz tujih slovstev, popularno-znanstvene izvirne in prevedene spise ter perijodične liste, kakor jih bodo zahtevale potrebe in razmere. S tem bi nastopila začasno Tiskovna zadruga idejno pot Slovenske matice in drugih književnih združb, ki so zadnje čase svoje delovanje prekinile ali opustile, samo „Ljubljanski zvon“ XXXVII. 1917. 4.

da utegne biti ves tempo živahnejši, odgovarjajoč bistremu življenjskemu ritmu mlajše generacije, ki se je lotila dela s pravim pojmovanjem zahtev naše sodobnosti: dati slovenskemu človeku priliko, da si s pomočjo svojega jezika izpopolni duševnost z vsemi dosedanjimi pridobitvami človeškega genija, kar je cilj vsakega naroda, ki hoče stati na višku prosvete. Še pred božičem dobimo drugi zvezek Milčinskega Pravljič, prvi zvezek zbranih Jurčičevih in prvi zvezek izbranih Levčevih spisov v redakciji dr. Ivana Prijatelja, ki je prevzel tudi referat za prevode iz slovanskih literatur, izbor iz Erjavca, ki ga priredi dr. Janko Šlebinger; poleg tega začne izhajati poljuden prirodoslovni list pod uredništvom dr. Pavla Grošlja. Lep, razveseljavajoč nastop; pokolenje, ki se je odločilo prevzeti take naloge, bo udarilo, če jih res pravilno izvede, svoji dobi svoj pečat. Ako se tudi občinstvo zave globokega pomena tega podjetja — in vsa znamenja kažejo, da se ga zaveda — in ako bo odziv odgovarjal klicu, je naša celokupna duševnost vsaj za prve viharje trdno zasidrana.

Gospodarska podlaga podjetja: zadruga z omejeno zavezo z deleži po 250 K, jamstvo še enkratno. Prvo načelstvo Tiskovne zadruge: načelnik: dr. Oton Fettich-Frankheim, odvetnik v Ljubljani; odborniki: profesor dr. Pavel Grošelj, profesor Josip Breznik, dr. Josip Klepec, dr. Janko Kersnik, ravnatelj „Kmetijske posojilnice“ v Ljubljani; preglednika: Fran Abulner, kontrolor Mestne hranilnice ljubljanske in zadružni ravnatelj Anton Kristan. Dosedaj šteje zadruga nad sto članov in vabi k pristopu vse, ki žele podpreti gmotne viře kulturnega napredka med Slovenci.

O. Ž.

„Hrvatska Njiva“. Pod tem naslovom je začel izhajati v Zagrebu z mesecem marcem t. l. tednik v obliki revije, prinašajoč članke in notice iz socijalnih in prirodnih znanosti, iz politike in narodnega gospodarstva, iz književnosti in umetnosti. „Hrvatska Njiva“ je neodvisno glasilo, njen cilj je služiti narodu z resnico in prosveto, širiti demokratična načela, buditi socijalno čustvovanje in narodno-gospodarski napredek. Ne služeč nobeni stranki ali struji, hoče list kritično presojati kulturne, politične, gospodarske in socijalne pojave na Hrvatskem ter tako pripravljati narodni, materialni in moralni preporod. Med sotrudniki nahajamo znana imena hrvatskih kulturnih delavcev in znanstvenikov, n. pr. Drechslerja, Frangeša, Heinza, Klaića, Prohasko, Šišića, Trstenjaka; zastopani so tudi politiki, kakor Wilder (naprednjak), Korać (socialist). Sodelujejo pa tudi Slovenci, med njimi Zofka Kvedrova in dr. Šorli.

Tak list nam je bil Jugoslovanom potreben. Spominja me nekdanjega dunajskega tednika „Zeit“. Članki so kratki — to je v današnjih časih, ko se veliko piše in veliko bere, važno in uspešno; so pa tudi poučni in zanimivi. Želimo si, da bi ne bilo slovenske kavarne, niti slovenske čitalnice ali izobraževalnega društva brez „Hrvatske Njive“; a oglašajo se naj tudi slovenski kulturni in politični delavci s svojimi prispevki o razmerah na Slovenskem. O „Hrvatski Njivi“ lahko trdimo: Nostra res agitur! (Cena: letno 30 K, pol in četrtletno sorazmerno, mesečno 2 K 50 v, posamne številke 70 vinarjev; uredništvo in upravišтво: Nikoličeva ulica 8.)

Dr. L.

Novejši stenografski pojavi v Slovencih. — Najizrazitejšim predstaviteljem slovenske stenografske vede v razdobju zadnjega četrstoletja prištevamo profesorje Bezenška, Magdiča in Novaka. Gradili in ustvarili so Slovencem stenografske sestave, po Gabelsbergerjevem sistemu opiraje se več ali manj na češki tesnopis, ki je v splošnem tvoril temelj vsem južnoslovanskim narečjem. Od leta 1893., ko je